

13.9.2016

Dnro 4008/4/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

JULKISOIKEUDELLISTA SAATAVAA KOSKEVA TARKISTUSVELVOLLISUUS

1

KANTELU

Kantelija arvostelee Varsinais-Suomen ulosottoviraston kihlakunnanulosottomiehen menettelyä hänen saatuaan ulosoton vireilletuloilmoituksen saatavasta, jossa hän ei ollut velallinen. Kantelija totesi, että asiassa on tapahtunut viranomaisen virhe.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa oli käsiteltävänä myös kantelijan isän tekemät kaksi kantelua (dnrot 1675/4/15 ja 1677/4/15), joissa hän arvosteli niin oikeusministeriön vastaavan virkamiehen kuin myös Varsinais-Suomen ulosottoviraston kihlakunnanulosottomiehen menettelyä koskien hänen alaikäisen poikansa aiheettomasti saamaa ulosoton vireilletuloilmoitusta.

Totesin 26.4.2016 antamassani päätöksessä seuraavaa:

Kantelijat ovat kannelleet myös Satakunnan ulosottoviraston menettelystä asiassa. Asiakirjoista saadun selvityksen mukaan kihlakunnanulosottomies oli ulosmitannut kantelijan palkan vielä syyskuussa 2015, vaikka asian selvittämiseksi oli jo oikeusasiamiehen kansliasta saman vuoden kesäkuussa pyydetty tietoja saatavan maksuunpanijan selvittämiseksi. Asiakas oli ottanut ulosottoon yhteyttä saatavan aiheettomuudesta jo vuonna 2014, jolloin asiaa oli hoitanut kihlakunnanulosottomies A. Ulosmittaukset on kuitenkin suorittanut syyskuussa 2015 kihlakunnanulosottomies B.

Asiassa on ollut epäselvyyttä siitä kuka käyttää velkojan puhevaltaa. Ulosoton tietojärjestelmään velkojaksi oli merkitty oikeusministeriö, mutta tämä merkintä on selvityksen mukaan lähinnä hallinnon alaa kuvaava merkintä Palkeiden tietojärjestelmässä. Sen selvittäminen, mistä maksusta oli siis kysymys, on ollut vaikeaa. Kun asiaa oikeusasiamiehen kansliassa selvitettiin, ei oikeusministeriöllä ollut tietoa asiasta.

Näin ollen ja kun otetaan huomioon verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 6 §:n säännös asian palauttamisesta ja saatavan tarkastamisesta, otan vielä yleisemminkin selvittäväkseni, miten oikeushallinnon maksujen osalta velkoja merkitään ulosoton tietojärjestelmään.

Samalla tulen selvittämään kantelijan kantelusta (dnro 4008/4/15) ulosottomiesten menettelyn kun saatavan aiheettomuus oli saatettu velkojan taholta kihlakunnanulosottomiehen tietoon ja kun asiaa oli selvitetty myös oikeusasiamiehen kansliasta.”

- - -

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä säädetään ulosoton asianmukaisuusvaatimuksesta. Ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentissa todetaan täytäntöönpanon edellytyksistä, että ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi, eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. Jollei 2 momentista muuta johdu, ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut, sekä pyydyttävä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta on epäselvyyttä.

Ulosottokaaren 3 luvun 2 §:ssä luetellaan ulosottohakemuksessa mainittavat tiedot. Sen mukaan hakemuksessa on muun muassa ilmoitettava ulosottoperusteen tunnistetiedot, jos se 5 §:n 2 momentin nojalla jätetään liittämättä hakemukseen tai jos ulosottoperuste toimitetaan 7 §:n mukaisesti jälkikäteen.

Ulosoton virallistoimintoisuuden ilmentymänä on ulosottokaaren 3 luvun 31 §:n 1 momentin säännös. Sen mukaan ulosottomiehen on hankittava viran puolesta päätöksen tekemistä varten ulosottomenettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa. Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän vetoaa perusteinaan.

Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (jäljempänä verotäytäntöönpanolain) 8 §:n mukaan kyseessä olevassa laissa tarkoitettujen saatavien perinnässä sovelletaan ulosottokaaren säännöksiä, mikäli tässä laissa ei toisin säädetä.

Ulosottokaaren 3 luvun 2 §:ssä luetellaan ulosottohakemuksessa mainittavat tiedot. Ulosottokaaren 3 luvun 4 §:n mukaan, jos hakemus on puutteellinen, hakijaa on kehoitettava määräajassa täydentämään hakemustaan, jos se on puutteellinen.

Verotäytäntöönpanolain 5 §:n 1 momentin mukaan ulosottohakemukseen ei tarvitse liittää julkisen saatavan määräämistä tai maksuunpanoa koskevaa asiakirjaa. Asiakirja on kuitenkin yksilöitävä ja sitä koskevat tiedot on ilmoitettava hakemuksessa. Ulosottomiehen pyynnöstä hakija on velvollinen toimittamaan edellä tarkoitettun asiakirjan.

Verotäytäntöönpanolain 6 §:ssä on säädetty nimenomaisesta julkisoikeudellisia saatavia koskevasta tarkastusvelvollisuudesta. Lainkohdan 1 momentin mukaan jos ulosottomies havaitsee, että julkinen saatava on ilmeisesti määrätty tai maksuunpantu kahdesti tai väärälle henkilölle, ulosottomiehen tulee palauttaa asia hakijalle.

3.2

Saatavan yksilöinti ulosottohakemuksessa

Valtakunnanvoudinviraston lausunnosta ilmenee yksityiskohtaisesti, miten Helsingin hovioikeuden tuomioon perustunut oikeudenkäyntimaksu oli tullut ulosottoon sähköisen asiointipalvelun Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) kautta. Hakemuksesta oli puuttunut päätöksen diaarinumero, päätösnumero ja päätöksen antopäivä. Hakijaksi oli merkitty ”Oikeusministeriö MR311” ja asian selitteeksi Helsingin hovioikeuden myyntilasku”. Ilmaisu oli saatavan peruste huomioon ottaen harhaanjohtava.

Saatavan yksilöinti ei siten vastannut ulosottokaaren 3 luvun 2 §:n vaatimuksia eikä velallisella ollut yksilöintitietojen perusteella riittävää mahdollisuutta tarkistaa saatavan aiheellisuutta eikä erityisesti ottaa yhteyttä velkojaan maksuunpanon oikeellisuuden selvittämiseksi.

Koska asialla on velallisen oikeusturvan ja hallinnon lainalaisuuden toteutumisen kannalta laajemminkin merkitystä, korostan, että ulosoton koulutuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että velat tulee asianmukaisesti yksilöidä ulosoton tietojärjestelmässä ennen täytäntöönpanotoimiin ryhtymistä. Olen jo aikaisemmissa ratkaisuisani kiinnittänyt huomiota järjestelmän eri tulosteiden tietosisältöön juuri saatavan yksilöinnin osalta.

Koska on tärkeää, että Palkeiden välittämien maksujen ja muiden saatavien yksilöinnin lainmukaisuudesta on voitu varmistua jo ennen ulosottoon toimittamista, tulen erikseen parhaaksi katsomallani tavalla selvittämään, että menettelyt ja ohjeet ovat tältä osin asianmukaiset.

3.3

Julkisoikeudellisen saatavan tarkistusvelvollisuus

Selvityksestä ilmenee, että kantelija on ensimmäisen kerran vuonna 2014 tehnyt vastaavalle kihlakunnanulosottomiehelle A:lle väitteen siitä, että velka ei ollut hänen. Kihlakunnanulosottomies A ei ollut merkinnyt ulosoton tietojärjestelmään tietoa väitteestä eikä vireillä olevasta kanteluasiasta. Tieto ei ollut välittynyt kihlakunnanulosottomies B:lle, joka oli 5.5.2015 alkaen toiminut velalliseksi merkityn kantelijan vastaavana ulosottomiehenä A:n jälkeen. Kantelija ilmoitti väitteestä ja kanteluasian vireilläolosta B:lle, joka oli tehnyt merkinnän yhteydenotosta tietojärjestelmään 5.6.2015.

A lausuu selvityksessään, että hän oli lähettänyt asiassa vireilletuloilmoituksen ja maksukehotuksen eräpäivän ollessa 17.11.2014. Kantelijan ja tämän isän otettua häneen yhteyttä hän oli ohjannut heidät ottamaan yhteyttä hakijaan.

B toteaa lähettäneensä asiassa uuden maksukehotuksen 29.5.2015. Hän oli merkinnyt tietojärjestelmään 5.6.2015 ”Kirje velalliselta ’ei maksuja rästissä, asiaa tutkii eduskunnan oikeusasiamies’”. Hän oli lähettänyt ennakoilmoituksen palkan ulosmittauksesta 27.8.2015. Hän oli vielä 7.9.2015 saanut kirjeen kantelijalta, jonka oli merkinnyt ulosoton tietojärjestelmään. Ulosmittauspäivä oli 8.9.2015. Palkanmaksaja oli palauttanut maksukiellon merkinnöin ” ei palveluksessa”” Hakija peruutti saatavan 15.9.2015.

Tässä asiassa on ollut kysymys siitä, että saatava oli maksuunpantu alkujaan väärälle henkilölle. Julkisoikeudellisten saatavien osalta on säädetty erityinen maksuperusteen oikeellisuuden tarkastamisvelvollisuus johtuen siitä, että ne eivät perustu tuomioon tai päätökseen.

Säännöksen perusteella jää kuitenkin harkintavaltaa sen suhteen, millaisen väärää maksuunpanoa koskevan väitteen johdosta ulosottomies on velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin maksuunpanon oikeellisuuden selvittämiseksi. Pelkkä perustelematon väite ei aina voi mielestäni tällaista velvollisuutta luoda. Ulosottovelallisen ei voida mielestäni lähtökohtaisesti edellyttää esittävän muuta kuin todennäköisyysnäyttöä prosessiväitteensä tueksi, kun kysymys on täytäntöönpanoperustetta esittämättä, perinnässä olevasta saatavasta.

Tässä tapauksessa oli kysymys alaikäiselle lapselle maksuunpannusta saatavasta. Lisäksi saatava oli edellä kerrotuin tavoin puutteellisesti yksilöity. Kantelija ja hänen isänsä olivat lisäksi molemmat yhteydessä asiaa hoitaneisiin kihlakunnanulosottomiehiin. Asiaa selvitettiin myös oikeusasiamiehen kansliasta isän edellä kerrotun kantelun johdosta. Oikeusasiamiehen kansliasta oltiin yhteydessä kihlakunnanulosottomies A:han, joka on antanut alustavan selvityksensä 10.2.2015. Oikeusasiamiehen kansliasta selvitettiin asia ottamalla yhteyttä oikeusministeriöön. Oikeusministeriö perui hakemuksensa 15.9.2015. Ulosottovirastossa ei missään vaiheessa kuitenkaan ryhdytty selvittämään asiaa.

Ulosottokaaren 3 luvun 2 §:n perusteella olisi ulosotossa tullut jo ennen täytäntöönpanotoimenpiteisiin ryhtymistä pyytää velkojaa täydentämään hakemustaan saatavan yksilöintitiedoilla.

Kun tarkastaminen oli tuossa vaiheessa laiminlyöty, olisi asia tullut varmistaa velkojalta tai laskun lähettäjältä siinä vaiheessa, kun kantelija tai hänen isänsä alaikäisen lapsensa puolesta otti yhteyttä ulosottovirastoon tai palauttaa saatava verotäytäntöönpanolain 6§:n mukaisesti.

4

TOIMENPITEET

Saatan käsitykseni kohdassa 3.3. kerrotun menettelyn lainvastaisuudesta kihlakunnanulosottomies A:n, kihlakunnanulosottomies B:n ja Varsinais-Suomen ulosottoviraston tietoon. Saatan ulosottoviraston tietoon myös kohdassa 3.2 esittämäni kannanoton.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä myös Valtakunnanvoudinvirastolle tiedoksi.